

Borsa İstanbul'da (Bist'te) İşlem Gören Futbol Kulüplerinin Covid-19 Pandemi Döneminde Finansal Performanslarının Topsis Yöntemi İle Analizi

Abitter Özulucan | ORCID [0000-0002-4157-8218](https://orcid.org/0000-0002-4157-8218) | abitter42@hotmail.com

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Niğde, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/03ejnre35>

Ergin Temel | ORCID [0000-0003-3572-4722](https://orcid.org/0000-0003-3572-4722) | ergintemel60@hotmail.com

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hastane İşletmeciliği Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01rpe9k96>

Dursun Keleş | ORCID [0000-0001-9075-476X](https://orcid.org/0000-0001-9075-476X) | dursun.keles@igdir.edu.tr

Iğdır Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gümrük İşletme Bölümü, Iğdır, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/05jstgx72>

Öz

Covid-19 Pandemisi tüm ülkelerin hem sağlık sistemine hem de ekonomik sistemine telafisi yıllarca sürecektir derinlikte zarar vermiştir. Pandeminin yayılmasını engellemek, pandemiyi kontrol altında tutmak için alınan tedbirler pandeminin yayılmasını önlerken, birçok sektörde faaliyet gösteren işletmelerin de mali yapısını olumsuz yönde etkilemiştir. Pandeminin yayılmasını engellemek için alınan tedbirlerden, mali yönden olumsuz etkilenen sektörlerin başında futbol kulüpleri gelmektedir. Maçların iptal edilmesi, seyircisiz veya sınırlı sayıda seyirciyle maçların oynanması, bilet satışı, naklen yayın geliri, stadyum geliri, personel maaşı, kira giderleri, üyelik aidatı, finansman giderleri (faiz, kur farkı gibi) gibi unsurların kulüplerin gelirlerinin düşmesine ve buna bağlı olarak karlılıklarında azalmaya neden olmuştur. Çalışmanın amacı, Türkiye Süper Liginde yer alan ve hisseleri BİST'te işlem gören dört büyük takımın finansal performanslarının Covid-19 pandemisinden etkilenme derecelerini TOPSIS Yöntemini kullanarak analiz etmektir. Araştırmanın sonucunda 2019 yılında Fenerbahçe, 2020 ve 2021 yıllarında Galatasaray, 2022 yılında Fenerbahçe, 2023 yılında Beşiktaş takımlarının en iyi performans gösteren takımlar olduğu, en kötü performans gösteren takımlar bakımından da 2019 ve 2020 yıllarında

Beşiktaş, 2021 yılında Fenerbahçe, 2022 ve 2023 yıllarında Trabzon olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Finansal Analiz, TOPSIS Yöntemi, Futbol Kulüpleri, Covid-19

Atıf Bilgisi

Özulucan, Abitter. Temel, Ergin. Keleş, Dursun. "Borsa İstanbul'da (Bist'te) İşlem Gören Futbol Kulüplerinin Covid-19 Pandemi Döneminde Finansal Performanslarının Topsis Yöntemi İle Analizi". Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi Cilt No 4/Sayı No 1 (Haziran 2024), 1-18

Geliş Tarihi	13 Şubat 2024
Kabul Tarihi	24 Haziran 2024
Yayın Tarihi	30 Haziran 2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Yazar Katkısı	%33,3 - %33,3 - %33,3
Benzerlik Taraması	Yapıldı - iThenticate
Etik Bildirim	hepdergi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Analysis of the Financial Performances of Football Clubs Traded in Borsa Istanbul (Bist) During the Covid-19 Pandemic Period with the Topsis Method

Abitter Özulucan | ORCID [0000-0002-4157-8218](https://orcid.org/0000-0002-4157-8218) | abitter42@hotmail.com

Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Business Administration, Niğde, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/03ejnre35>

Ergin Temel | ORCID [0000-0003-3572-4722](https://orcid.org/0000-0003-3572-4722) | ergintemel60@hotmail.com

Tokat Gaziosmanpaşa University, Erbaa Faculty of Health Sciences, Department of Hospital
Management, Tokat, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/01rpe9k96>

Dursun Keleş | ORCID [0000-0001-9075-476X](https://orcid.org/0000-0001-9075-476X) | dursun.keles@igdir.edu.tr

Iğdır University, Faculty of Applied Sciences, Customs Management Department, Iğdır, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/05jstgx72>

Abstract

The Covid-19 Pandemic has damaged both the health system and the economic system of all countries to a depth that will take years to compensate. While the measures taken to prevent the spread of the pandemic and keep it under control have prevented the spread of the pandemic, they have also negatively affected the financial structure of businesses operating in many sectors. Football clubs are one of the sectors that are financially negatively affected by the measures taken to prevent the spread of the pandemic. Factors such as cancellation of matches, playing matches without spectators or with a limited number of spectators, ticket sales, broadcasting revenue, stadium revenue, staff salary, rental expenses, membership fees, financial expenses (interest, exchange rate difference, etc.) caused a decrease. The aim of the study is to analyze the extent to which the financial performances of the four major teams in the Turkish Super League and whose shares are traded on BIST are affected by the Covid-19 pandemic, using the TOPSIS Method. As a result of the research, Fenerbahçe in 2019, Galatasaray in 2020 and 2021, Fenerbahçe in 2022, Beşiktaş in 2023 are the best performing teams, and the worst performing teams are Beşiktaş in 2019 and 2020, Fenerbahçe in 2021,

Trabzon in 2022 and 2023 has been detected.

Keywords

Financial Analysis, TOPSIS Method, Football Clubs, Covid-19

Citation

Özulucan, Abitter. Temel, Ergin. Keleş, Dursun. "Analysis of the Financial Performances of Football Clubs Traded in Borsa İstanbul (Bist) During the Covid-19 Pandemic Period with the Topsis Method". Hitit Journal of Economics and Politics Volume 4/Issue 1 (July 2024), 1-18.

Date of Submission	13 February 2024
Date of Acceptance	24 June 2024
Date of Publication	30 June 2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Author Contribution	33,3%, 33,3%, 33,3%
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	hepdergi@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

COVID-19 (Koronavirüs hastalığı) dünyada ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmış ve üç aydan kısa bir sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 11 Mart 2020'de hastalığı küresel bir pandemi (salgın) olarak ilan etmiştir (Lone ve Ahmet, 2020). Pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte ülkeler, korona virüsün yayılmasını kontrol altına almak ve toplumdaki bulaşımı engellemek için karantina uygulamaları, evde kalma, evden çalışma, seyahat yasağı gibi birtakım kısıtlamalar getirmişlerdir. Pandeminin yayılmasını engellemek için alınan tedbirler, işletmelerin üretim süreçlerini ve dolayısıyla çoğu işletmenin ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilemiştir (Şenol, 2023). Pandeminin yayılımını engellemek için alınan tedbirlere rağmen pandemiye bağlı ölüm sayıları her geçen gün artmıştır. Hastalığın tedavisi için 2020 yılı itibarıyla aşı geliştirme çalışmaları başlatılmış ve 2020 yılının sonlarında prelinik ve klinik aşamaları tamamlandı gerekli testleri geçen "Sinovac, Biontech, Sputnik V" gibi aşular dünya genelinde kullanılmıştır. 2021-2022 yıllarında aşılamanın yaygın bir şekilde uygulanmasıyla birlikte, ölüm sayıları ve hastalığın bulaşımı azalmış, buna bağlı olarak uygulanan kısıtlayıcı tedbirler kaldırılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla 2020, 2021 ve 2022 yılları, Covid-19 pandemisinin tüm insanları ve işletmeleri olumsuz olarak etkilediği yıllar olmuştur. Covid-19 vakaları 2023 yılında da görülmeye devam etmiş ancak bulaşmasını engellemek için herhangi bir tedbir uygulanmamıştır.

Covid-19'un önlenmesi amacıyla alınan tedbirler, futbol kulüplerinin de mali durumunu olumsuz yönde etkilemiştir. Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Nihat Özdemir, Süper Lig'deki kulüplerin pandemi nedeniyle alınan tedbirlerin olumsuz etkisi, kur değişimi faiz gibi giderler nedeniyle yaklaşık olarak 1,2 milyar TL gelir kaybına uğradığını açıklamıştır (Samur, 2021). Futbol kulüplerinin gelir kalemleri arasında; futbol müsabakalarındaki bilet satış gelirlerini, futbolcu transfer ve kiralama gelirlerini, üyelik aidat gelirlerini, bağış ve yardımları, kulüp ismi, logosu gibi isim hakkı gelirlerini, naklen yayın, reklam, sponsorluk, tazminat, hediyelik ürün satış gelirlerini saymak mümkündür (Güleç vd, 2019). Covid-19 pandemisi döneminde uygulanan tedbirler sonucunda özellikle futbol maçlarının iptal edilmesi ve seyircisiz maç oynanması futbol kulüplerinin gelirlerinde göz ardı edilemeyecek düzeyde azalmaya neden olmuştur.

Bu nedenle bu çalışmada, Covid-19 pandemi sürecinde, pandeminin kontrol altına alınması için uygulanan tedbirlerin, hisseleri BİST'te işlem gören futbol kulüplerinin finansal performanslarına etkileri çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Futbol kulüplerinin pandemi öncesi performanslarını da görmek adına çalışmaya 2019 yılı da dâhil edilerek, söz konusu kulüplerin 2019 ile 2023 yılları arasındaki başarı durumları TOPSIS Yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın başlangıcında öncelikli olarak alanda yapılan akademik çalışmalar ile ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra, devamında TOPSIS Yönteminin işleyişi açıklanmış, ilgili Yöntemden yararlanarak futbol kulüplerinin 2019 ile 2023 yılları arasındaki finansal performansları analiz edilmiştir. Böylece en başarılı ve en başarısız olan futbol kulüpleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda ise, verilerden yararlanılarak elde edilen sonuçlar paylaşılmış, bu ve benzer krizlerde başta futbol kulüpleri olmak üzere tüm iç ve dış paydaşların söz konusu krizleri aşabilmek için neler yapabileceklerine yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

1. Literatür Taraması

TOPSIS Yöntemi kullanılarak bazı ülkelerde faaliyet gösteren bazı spor kulüplerinin finansal performanslarının ölçüldüğü akademik çalışmalar ile Covid-19'un spor sektörüne olan etkilerini araştıran akademik çalışmalar ve bu çalışmalarda elde edilen sonuçlardan bazıları şunlardır;

Karadeniz ve arkadaşları (2014) çalışmalarında, hisseleri BİST'te işlem gören spor kulüplerinin 2011-2013 yıllarındaki finansal performanslarını oran analiz yöntemiyle ölçmeyi ve iflas risklerini Altman Z Modeliyle

tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada, spor kulüplerinin likidite oranlarının standartların altında olduğu, finansal yapı oranları açısından işletmelerin borç kullanım oranının standartların üstünde olduğu, varlık kullanım oranları açısından net çalışma sermayesi ve öz sermaye devir hızının negatif olması nedeniyle varlıklarını etkin kullanamadıkları, karlılık oranlarının düşük olması nedeniyle gelir gider dengesini koruyamadıkları, Altman Z Modeline göre de iki kulübün iflas riskinin yüksek olduğunu sonucunu elde etmişlerdir.

Zeren ve Gümüş (2013) çalışmalarında, hisseleri BİST'te alınıp satılan dört futbol takımı ve dört yabancı takımın liglerde aldıkları maç sonuçları ile borsa performansları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamışlardır. Yaptıkları analiz sonuçlarına göre sekiz takım içerisinde sadece Galatasaray takımının elde ettiği galibiyetler ile borsa performansı arasında anlamlı ilişki olduğunu, Fenerbahçe, Juventus, Roma ve Borussia Dortmund takımlarında mağlubiyetler ile borsa performansı arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Ergül (2017) çalışmasında, futbol kulüplerinin finansal başarıları ile ligdeki başarıları arasındaki ilişkiyi TOPSIS Yöntemini kullanarak tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada; futbol kulüplerinin 2005-2015 yılları arasındaki finansal verileri ve lig başarıları analize tabi tutulmuş ve futbol kulüplerinin ligde aldıkları başarıların kulüplerin finansal tablolarına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Demirci (2017) çalışmasında, hisseleri BİST'te alınıp satılan futbol kulüplerinin 2011-2016 yılları arasındaki finansal başarılarını, finansal fair play başarılarını ve sportif başarılarını Entropi Tabanlı TOPSIS Yöntemini kullanarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, TOPSIS Yöntemi kullanılarak yapılan analizde, Beşiktaş ve Galatasaray kulüplerinin sportif başarıları ile finansal başarıları arasında güçlü ve olumlu yönde bir korelasyon olduğu, Fenerbahçe kulübünün ilgili sezonlarda finansal başarısıyla ön plana çıktığı, Trabzonspor'un finansal fair play kriterlerine göre başarı sıralamasında son iki sezonda birinci sırada olduğu sonucu elde edilmiştir.

Güngör ve Uzun Kocamış (2018) çalışmalarında, İngiltere'de hisse senetleri borsada alınıp satılan futbol kulüplerinin 2012-2016 yılları arasındaki hesap dönemine ait karlılık ve finansal yapı oranları kullanılarak TOPSIS Yönetimi yardımıyla performans analizi yapmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, 2012 ve 2015 yıllarında Arsenal FC, 2013 ve 2016 yıllarında Manchester United FC, 2014 yılında Tottenham Hotspur FC futbol işletmelerinin en iyi performans gösterdiklerini, 2012, 2014, 2015 ve 2016 yıllarını kapsayan dönemde en kötü finansal performans gösteren futbol işletmesinin Everton FC, 2013 yılında ise Tottenham Hotspur FC futbol işletmesinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Aslan (2018) çalışmasında, hisseleri BİST'te işlem gören futbol kulüplerinin 2014-2016 yıllarındaki finansal performanslarını analiz etmek için oran analiz yöntemini kullanmıştır. Çalışmada, futbol kulüplerinin finansal sorumluluklarını yerine getirmede zorluklar yaşadıkları, varlıklarını etkin şekilde kullanamadıkları ve futbol kulüplerinin kar elde etmede başarılı olamadıkları sonucuna varılmıştır.

Güleç, Arda ve Bektaş (2019) çalışmalarında, hisseleri BİST'te işlem gören dört büyük takımın 2008-2018 yılları arasındaki finansal performansını geleneksel ve nakit akış temelli finansal analiz oran yöntemlerini kullanarak analiz etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda kulüplerin en büyük gelirlerinin yayın geliri, en büyük giderlerinin ise ücret giderleri olduğu, likidite, karlılık, faaliyet oranları açısından başarılı sonuçlar elde ettikleri tespit edilmiştir.

Pawlowski (2020) çalışmasında, Polonya Ekstraklasa liginde bulunan 14 futbol kulübünün 2020-2021 sezonundaki finansal performanslarını ölçmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, Polonya birinci liginde yer alan kulüplerin likidite oranlarının standartlara göre düşük, borçlanma oranlarının standart ortalamadan çok daha yüksek oranda olduğu, karlılık durumu bakımından kulüplerin çoğunun negatif karda olduğu sonucuna varılmıştır.

Türkmen ve Özsarı (2020) çalışmalarında, Covid-19 salgınının spor sektörüne maddi yönden etkisini, tarama yöntemiyle tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada, Covid-19 salgını nedeniyle ertelenen olimpiyatların reklam ve sponsorluk gelirlerinde ortaya çıkan kaybın 2,150 milyon dolar civarında olduğu, NBA (Profesyonel Basketbol) Liginin gelir kaybının 650 milyon dolar, Euro 2020'nin ertelenmesinin UEFA'ya kaybının tahmini 300 milyon Euro olduğu, Federasyona olan etkisinin yaklaşık 400 milyon Euro, Formula 1 sezonundaki çeşitli yarışların iptal edilmesinin etsinin 715 milyon dolar olduğu sonucuna varılmıştır.

Dikici, Güler ve Çavuşoğlu (2021) çalışmalarında, pandeminin futbol ekonomisine etkilerini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada, Avrupa'nın önde gelen futbol ligleri olan Premier Lig, La Liga, Bundesliga, Serie A ve Ligue 1'in yanı sıra Şampiyonlar Ligi ve UEFA Avrupa Ligi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Avrupa futbol liglerinin Covid-19 pandemisi nedeniyle toplamda 4 milyar Euro zarara uğradığı, bu tutarın % 25'nin (1 milyar Euro) Premier Lig'e ait olduğu sonucuna varılmıştır.

Sakınç ve Açıkalin (2022) çalışmalarında, Avrupa borsalarında işlem gören tüm futbol kulüplerinin hisse senetlerinin getirisinin Covid-19 salgınından etkilenme derecesini ölçmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, kısa dönem penceresinde araştırmaya dahil edilen futbol kulüplerinin hisse senetlerinin pandemi ilan edilen tarihin beş gün öncesi ile beş gün sonrası arasındaki kümülatif anormal getiri ortalamasının (CAAR) negatif gerçekleştiği ve on dokuz kulübün ortalamasının - % 46,56 olduğu, uzun dönem penceresinde kulüplerin ortalamasının % 24,90 değerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karadeniz ve İskenderoğlu (2022) çalışmalarında, Avrupa kıtasındaki ulusal futbol liglerinde yer alan kulüplerin finansal performanslarını karşılaştırmalı olarak analiz etmeyi ve Covid-19 salgınının bu performanslar üzerindeki potansiyel etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada; İtalya-Seria A, İngiltere-Premier League, Portekiz-Liga Nos, Danimarka-Superliga ve Türkiye-Süper Lig gibi liglerde mücadele eden 23 futbol kulübünün 2017-2021 yılları arasını kapsayan dönemdeki finansal verileri, oran analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, futbol kulüplerinin likidite ve finansal risk açısından oldukça yüksek bir seviyede olduğu; karlılık, faaliyet ve nakit akış performansları açısından ise genel olarak düşük seviyede olduğu, Covid-19 salgın sonrasında faaliyet, karlılık ve nakit akış performanslarında daha da fazla düşüş yaşadıkları tespit edilmiştir.

Beyazgül, Karadeniz ve İskenderoğlu (2022) çalışmalarında, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği'ne bağlı sekiz ulusal ligde mücadele eden toplam 25 futbol işletmesinin faaliyet, finansal ve toplam risk düzeylerini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında yapılan analiz sonucunda, futbol işletmelerinin faaliyet kaldırma düzeylerinin finansal kaldırma düzeylerinden yüksek olduğu ve daha fazla dalgalanma gösterdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte faaliyet, finansal ve toplam kaldırma derecelerinin Covid-19 salgınının yaşandığı özellikle 2020 yılında, önceki yıllarla kıyaslandığında yükseldiği belirlenmiştir.

2. Araştırmanın Metodolojisi

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı, sağlık sistemi başta olmak üzere işletmelerin ekonomik yapısını derinden etkileyen Covid-19 pandemisinin, Türkiye Süper Ligi'nde faaliyet gösteren bazı futbol kulüplerinin (Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor) finansal performanslarına etkilerini TOPSIS Yöntemini kullanarak analiz etmektir. Araştırmanın kapsamını, hisseleri BİST'te işlem gören dört futbol kulübü oluşturmaktadır. Araştırmaya; Covid-19 pandemi öncesi 2019 yılı, pandeminin yaşandığı 2020, 2021 ve 2022 yılları ile pandemi sonrası olan 2023 yılı dâhil edilmiştir. Söz konusu futbol kulüplerine ait finansal veriler, Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun (KAP) resmi internet sitelerinde yayınlanan yıllık mali tablolardan elde edilmiştir. BİST'te işlem gören futbol kulüpleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen İşletmeler

İşletmelerin İsimleri	BİST Kodları
Fenerbahçe	FENER
Beşiktaş	BJKAS
Galatasaray	GSRAY
Trabzonspor	TSPOR

İşletmelerin finansal performanslarını ölçmek için kullanılan oranlar, kısaltmalar ve bu oranların formülleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kullanılan Oranlar ve Formülleri

Kullanılan Oranlar	Gösterimi	Kriter Yönü
Cari Oran	C.O.	Maksimum
Nakit Oran	N.O.	Maksimum
Finansal Kaldıraç	K.O.	Minimum
Borçlanma Oranı	B.O.	Minimum
Aktif Devir Oranı	A.D.O.	Maksimum
Net Kar Marjı Oranı	N.K.O.	Maksimum
Finansal Rantabilite	F.R.O.	Maksimum
Aktif Karlılık Oranı	A.K.O.	Maksimum

2.2. Yöntem

Çalışmada; verilerin analizinde çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS Yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada hisseleri BİST'te işlem gören futbol kulüplerinin Covid-19 pandemi öncesi 2019 yılı, pandemi yılları olan 2020, 2021 ve 2022 yılları ve pandemi sonrası 2023 yılı için finansal performansları TOPSIS Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler, Microsoft Office Excel Programından yararlanılarak yapılmıştır.

2.2.1. Topsis Yöntemi

TOPSIS Yöntemi, günümüz yoğun rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmelerin finansal performanslarını değerlendirmede ve karşılaştırmada birden fazla finansal karar kriterini dikkate alarak karar verme problemlerinin çözümünde kullanılan/tercih edilen bir yöntemdir. Bu Yöntem (The Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution), 1981 yılında Hwang ve Yoon tarafından geliştirilmiştir (Behzadian et al., 2012). TOPSIS Yöntemi, sektörel değerlendirmelerde işletmelerin finansal performanslarını çoklu kriterlere dayalı olarak objektif bir şekilde sıralama imkânı sunan bir analitik yöntemdir (Temel ve Çakır, 2022). Yöntem, işletmelerin finansal performanslarının değerlendirilmesi için

kullanılabilmekle birlikte, en uygun personel ve yatırımların seçiminde, en avantajlı pazar veya pazar stratejilerinin belirlenmesinde, işletmelerin hizmet kalitesinin değerlendirilmesinde, tedarikçi seçiminde veya tedarikçilerin performanslarının değerlendirilmesinde, portföy seçiminde vb. birden fazla kriter kullanılarak karar verilecek süreçlerin tamamında kullanılabilmektedir (Lezki vd., 2019). TOPSIS Yönteminin farklı sektörlerde uygulanabilirliği, yöntemin temel avantajlarından birini oluşturmaktadır. Bu yöntemde işletmeleri performanslarına göre değerlendirirken hem pozitif (en iyi) ideal çözüm hem de negatif (en kötü) ideal çözüm elde edilmektedir (Güngör ve Uzun Kocamış, 2018). Yapılan analiz sonucunda elde edilen pozitif ideal çözüm, bir karar matrisindeki fayda kriterlerini maksimize ederken, maliyet kriterlerini minimize eden bir çözümü temsil eder. Negatif ideal çözüm ise, fayda kriterlerini minimize ederken, maliyet kriterlerini maksimize eden bir çözümü ifade etmektedir. En uygun çözüm, pozitif ideal çözüme en yakın ve negatif ideal çözüme en uzak olan alternatiftir (Akyüz vd., 2011).

TOPSIS Yönteminde çözüme ulaşmak için altı adımdan oluşan bir çözüm süreci uygulanmaktadır. Çözüm sürecinde yapılan işlemler şöyledir: (Wang & Hsu, 2004; Akyüz, Bozdoğan ve Hantekin, 2011; Uygurtürk ve Kormaz, 2012; Ömürbek ve Kınay, 2013; Yamaltdinova, 2017; Konak vd., 2018).

1. Adım: Karar Matrisinin (A) Elde Edilmesi

Yönteme ilk işlem olarak “Karar Matrisi” oluşturmakla başlanır. Karar matrisinin satırlarında üstünlükleri sıralanmak istenen karar noktaları (alternatifler), sütunlarında ise karar vermede kullanılacak değerlendirme kriterleri yer alır. Karar (A) matrisinin gösterimi aşağıdaki gibidir;

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

2. Adım Normalize Edilmiş Karar Matrisinin (R) Elde Edilmesi

İkinci adımda normalize edilmiş karar matrisi oluşturulur. Bu matris, her bir kriterin normalize edilmiş değerlerini içerir ve bu değerler, kriterin bulunduğu sütundaki verilerin kareleri toplamının kareköküne bölünerek elde edilir. Normalize edilmiş karar matrisi, veri setindeki yüksek değerlere sahip olan kriterleri -1 ile 1 aralığına indirger (Gürkan ve Aldoury, 2021). Normalize edilmiş karar matrisini elde etmek için aşağıda verilen formül kullanılır.

$$R_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}} \quad (1)$$

Hesaplama sonucu elde edilen veriler ile oluşturulan normalize edilmiş karar matrisinin gösterimi aşağıdaki gibidir;

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

3. Adım: Ağırlıklı Normalleştirilmiş Karar Matrisinin (V) Elde Edilmesi

Üçüncü adımda, normalize edilmiş karar matrisi ağırlıklı karar matrisine dönüştürülür. Öncelikli olarak değerlendirme faktörleri için ağırlık katsayıları (w_i) tespit edilir. W_i değerleri tespit edildikten sonra karar matrisinin her bir kriteri belirlenen ağırlık katsayıları (w_i) ile çarpılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi elde edilir. Kriterlere uygulanacak olan ağırlık katsayıları araştırmacıların subjektif kararlarıyla tespit edilir. Ağırlık katsayılarının tespit edilmesinde belirli bir standardizasyonun bulunmaması TOPSIS Yönteminin subjektif yönünü oluşturmaktadır (Güngör ve Uzun Kocamış, 2018). Araştırmada kullanılacak olan ağırlık katsayılarının toplamı 1'e eşit olmalıdır.

$$\sum_{i=1}^n W_i = 1 \quad (2)$$

Ağırlık katsayıları kullanılarak elde edilen V matrisinin gösterimi aşağıdaki gibidir;

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

4. Adım: İdeal (A+) ve Negatif İdeal (A-) Çözümlerin Elde Edilmesi

Dördüncü adımda, TOPSIS Yönteminin uygulanma sürecinde karar vermede kullanılacak olan ideal (A^+) ve negatif ideal (A^-) çözümler belirlenir. Bu adım, normalleştirilmiş karar matrisini temel alarak en iyi ve en kötü performans değerlerini içeren çözüm setini oluşturmayı amaçlar. İdeal (A^+) çözümü için ağırlıklandırılmış matrisin her bir kolonunda yer alan değerlerin en büyüğü (eğer değerlendirme faktörü minimizasyon yönlü ise en küçüğü), negatif ideal (A^-) çözüm içinse ağırlıklandırılmış matrisin her bir kolonunda yer alan değerlerin en küçüğü (eğer değerlendirme faktörü maksimizasyon yönlü ise en büyüğü) seçilerek çözüm seti oluşturulur (Özçelik ve Küçükçakal, 2019). Sonuç olarak, ideal (A^+) çözüm için her kriterde en iyi performansı temsil eden değerlerin bulunduğu bir çözüm seti ve negatif ideal (A^-) çözüm için her kriterde en kötü performansı temsil eden değerlerin bulunduğu bir çözüm seti elde edilir. Bu iki çözüm seti, TOPSIS Yönteminin devamındaki sıralama ve karar verme adımlarında kullanılacaktır."

İdeal çözüm setinin bulunmasında kullanılacak formül aşağıda gösterilmiştir;

$$A^+ = \left\{ \left(\max_i V_{ij} \mid j \in J \right), \left(\min_i V_{ij} \mid j \in J \right) \right\} \quad (3)$$

3 no.lu formülden elde edilecek olan $A^+ = \{v_1^+, v_2^+, \dots, v_n^+\}$ şeklinde de gösterilebilir.

$$A^- = \left\{ \left(\min_i V_{ij} \mid j \in J \right), \left(\max_i V_{ij} \mid j \in J \right) \right\} \quad (4)$$

4 no.lu formülden elde edilecek olan $A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$ şeklinde de gösterilebilir.

5. Adım: Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçülerinin Hesaplanması

Beşinci adımda ideal çözüme ve negatif ideal çözüme uzaklıklar hesaplanmaktadır. İdeal ve negatif ideal çözüm setinden sapmaların hesaplanmasında "Euclidian Uzaklık Yaklaşımı" kullanılmaktadır (Ömürbek ve Kınay, 2013). Buradan elde edilen karar noktalarına ilişkin sapma değerleri ise "İdeal Ayırım (S_i^+) ve Negatif İdeal Ayırım (S_i^-) Ölçüsü" olarak adlandırılmaktadır (Güngör ve Uzun Kocamış, 2018). İdeal ayırım noktasının (S_i^+) hesaplanması için formül 5 ve negatif ideal ayırım noktasının (S_i^-) hesaplanması için formül 6 kullanılmaktadır.

$$S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^+)^2}$$

(5)

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2}$$

(6)

6. Adım: İdeal Çözüme Göre Nispi Yakınlığın Hesaplanması

Yöntemin son adımında, karar noktalarının ideal çözüme yakınlığı (C_i^+) hesaplanmaktadır. Bu hesaplamada, ideal çözüme göre nispi yakınlığın belirlenmesi amaçlanır ve ideal (S_i^+) ve negatif ideal (S_i^-) ayırımı ölçülerinden elde edilen değerler kullanılır (Temel ve Çakır, 2022). İdeal çözüme göre nispi yakınlığın hesaplanmasında kullanılan formül, aşağıda gösterilmiştir.

$$C_i^+ = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^+}$$

(7)

Formülde yer alan C_i^+ değeri $0 \leq C_i^+ \leq 1$ aralığında değer alır. $C_i^+ = 1$ ilgili karar noktasının ideal çözüme, $C_i^+ = 0$ ilgili karar noktasının negatif ideal çözüme mutlak yakınlığını ifade eder.

Bulunan değerler, büyüklük sırasına göre sıralanarak karar noktalarının (en uygun alternatiflerin) önem sıraları belirlenir. Elde edilen sonuçlara göre en büyük değere sahip alternatif en ideal çözümü, en küçük değere sahip olan alternatif en kötü çözümü göstermektedir.

3. Bulgular

BİST'te hisseleri işlem gören futbol kulüplerinin Covid-19 pandemi öncesi, pandemi dönemi ve pandemi sonrası yıllarına ait finansal oranları kullanılarak TOPSIS Yönteminin uygulanması ile yapılan analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur. Yapılan analizden elde edilen sonuçların 2019 yılına ait bütün adımları sunulmuş olup, diğer yıllar için ideal çözüme olan yakınlık ve başarı sıralama sonuçları paylaşılmıştır.

3.1. Karar Matrisi

TOPSIS Yönteminin ilk aşaması için, 2019 yılına ait karar matrisi oluşturulmuştur. Karar matrisi ile karar noktaları ve değerlendirme kriterleri belirlenmiştir. Tablo 3'te futbol kulüplerinin 2019 yılı için oluşturulan karar matrisi yer almaktadır.

Tablo 3. 2019 Yılı Karar Matrisi

Kulüpler	C.O.	N.O.	K.O.	B.O.	A.D.O.	N.K.M.	F.R.	A.K.O.
Fenerbahçe	1,277	0,006	1,328	-4,053	0,357	-0,291	0,318	-0,104
Galatasaray	0,283	0,017	1,190	-6,262	0,646	0,026	-0,089	0,017
Beşiktaş	0,476	0,015	1,708	-2,412	0,540	-0,492	0,375	-0,266
Trabzon	0,120	0,012	1,897	-2,115	0,623	-0,182	0,127	-0,114

Tablo 3'te görüldüğü üzere, futbol kulüplerinin 2019 yılı için sekiz tane karar kriteri dört tane de karar noktası olan karar matrisi oluşturulmuştur. Karar matrisinden elde edilen oranları yorumlarken standart

oranların ve sektör ortalamasının dikkate alınması gerekmektedir. Futbol sektörü için yayınlanmış ideal oranlar olmadığı için, elde edilen oranlar standart oranlar dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Elde edilen karar matrisine göre; cari oran (C.O.) açısından Fenerbahçe en yüksek, Trabzonspor en düşük orana sahip kulüptür. Bu oran gelişmiş ülkeler standardına göre 2 olması istenirken, gelişmekte olan ülkelerde standardın 1,5 olması yeterli görülmektedir. Elde edilen verilere göre bütün takımlar istenen standart oranın altında kalmıştır.

Nakit oran (N.O.) açısından Galatasaray en yüksek orana sahipken, Fenerbahçe en düşük orana sahip kulüptür. Bu oran için istenen standart 0,20 olarak belirlenmiştir. Standart oran açısından bakıldığında bütün takımlar standart oranın altında kalmıştır.

Kaldıraç oranı açısından (K.O.) değerlendirildiğinde, en yüksek oran Trabzonspor kulübü, en düşük oran ise Galatasaray kulübüne aittir. Standart oranın 0,50 olması gerekirken, bütün kulüpler iki katından daha fazla bir orana sahiptir. Futbol kulüplerinin yabancı kaynak toplam tutarının pasif toplamından daha büyük bir tutara sahip olması nedeniyle, söz konusu oran standartlardan daha büyük hesaplanmıştır. Futbol kulüplerinin yüksek tutardaki transfer ücretleri, yabancı kaynak kullanımının yüksek tutarlarda oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca pandemi döneminde yaşanan gelir kayıplarına bağlı olarak da yüksek tutarlarda oluşan dönem zararları, özkaynakları negatif değere getirmiştir. Yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak kaldıraç oranı yüksek çıkmıştır.

Borçlanma oranı (B.O.) açısından negatif özsermaye nedeniyle sonuç negatif çıkmıştır. Elde edilen sonuca göre Galatasaray en yüksek orana sahip kulüp olurken, Trabzonspor diğer kulüplere göre daha düşük borçlanma oranına sahiptir.

Aktif devir oranı (A.D.O.) açısından en iyi orana sahip olan kulüp Galatasaray olurken, en kötü orana sahip olan kulüp Fenerbahçe olmuştur. Diğer bir deyişle aktif kullanımı en iyi kulüp Galatasaray olurken, en kötü kulüp Fenerbahçe olarak tespit edilmiştir.

Net Kar Marjı (N.K.M.) açısından 2019 yılında Galatasaray kar açıklayan tek takım olduğu için sonucu pozitif çıkmış ve en iyi orana sahip olan kulüp olarak tespit edilmiştir. N.K.M. açısından en kötü orana sahip olan kulüp Beşiktaş olmuştur.

Finansal Rantabilite (F.R.) açısından bütün futbol kulüpleri negatif özkaynağa sahip olduğu ve Galatasaray hariç diğer kulüpler zarar açıkladığı için Galatasaray en iyi orana sahip kulüp olurken, en kötü orana sahip olan kulüp Beşiktaş olmuştur.

Aktif karlılık oranı (A.K.O.) açısından Galatasaray en iyi orana sahip kulüp olurken, Beşiktaş en kötü orana sahiptir.

3.2.Normalize Edilmiş Karar Matrisi (R)

2019 yılı verileri kullanılarak elde edilmiş olan normalize edilmiş karar matrisi Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 2019 Yılı Normalize Edilmiş Karar Matrisi

Kulüpler	C.O.	N.O.	K.O.	B.O.	A.D.O.	N.K.M.	F.R.	A.K.O.
Fenerbahçe	0,914	0,211	0,426	-0,499	0,323	-0,485	0,616	-0,338
Galatasaray	0,203	0,658	0,382	-0,771	0,584	0,043	-0,172	0,055
Beşiktaş	0,341	0,562	0,549	-0,297	0,488	-0,819	0,728	-0,864
Trabzon	0,086	0,455	0,609	-0,260	0,563	-0,304	0,246	-0,370

Tablo 4'te görüldüğü üzere ilk adımda elde edilen karar matrisindeki veri setinin değerlerine normalize karar matrisi elde etmek için bir numaralı formül uygulanarak karar matrisinin değerleri -1 ile 1 arasında olan yeni bir matris oluşturulmuştur.

3.3.Ağırlıklı Normalleştirilmiş Karar Matrisi (V)

Normalize edilmiş karar matrisinin her bir kriteri, araştırmacılar tarafından tespit edilmiş olan ağırlık katsayıları (W) ile çarpma işlemi yapılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi hesaplanmıştır. Karar kriterlerine uygulanacak ağırlık katsayısı her karar kriteri için eşit şekilde uygulanmak üzere 0,125 olarak belirlenmiştir. Ağırlık katsayıları uygulanarak elde edilen ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisi Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. 2019 Yılı Ağırlıklı Normalize Edilmiş Karar Matrisi

Kulüpler	C.O.	N.O.	K.O.	B.O.	A.D.O.	N.K.M.	F.R.	A.K.O.
Fenerbahçe	0,114	0,026	0,053	-0,062	0,040	-0,061	0,077	-0,042
Galatasaray	0,025	0,082	0,048	-0,096	0,073	0,005	-0,022	0,007
Beşiktaş	0,043	0,070	0,069	-0,037	0,061	-0,102	0,091	-0,108
Trabzon	0,011	0,057	0,076	-0,033	0,070	-0,038	0,031	-0,046

3.4.İdeal (A⁺) ve Negatif İdeal (A⁻) Çözümlerin Oluşturulması

2019 yılı için oluşturulan ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisinden yararlanarak ideal pozitif (A⁺) ve negatif ideal (A⁻) çözüm kümesi elde edilmiştir. Elde edilen A⁺ kümesi V matrisinin her bir sütununda yer alan en büyük değeri, A⁻ kümesi V matrisinin her bir sütununda yer alan en küçük değer ifade etmektedir. 2019 yılı için elde edilen pozitif ideal çözüm (A⁺) ve negatif ideal çözüm (A⁻) kümeleri Tablo 6'da ifade edildiği gibidir.

Tablo 6. 2019 Yılı Pozitif ve Negatif İdeal Çözümler

	C.O.	N.O.	K.O.	B.O.	A.D.O.	N.K.M.	F.R.	A.K.O.
A ⁺	0,114	0,082	0,076	-0,033	0,073	0,005	0,091	0,007
A ⁻	0,011	0,026	0,048	-0,096	0,040	-0,102	-0,022	-0,108

Tablo 6'da görüldüğü üzere kriter yönüne göre ideal ve negatif ideal çözüm kümeleri oluşturulmuştur. Kaldıraç oranı ve borçlanma oranında kriter yönü minimum olduğu için, ideal pozitif çözüm kümesinde minimum değerler, diğer kriterlerde kriter yönü maksimum olduğu için, maksimum değerler esas alınarak çözüm kümesi oluşturulmuştur.

3.5.Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçülerinin Hesaplanması

2019 yılı için alternatifler arasındaki ideal mesafe ölçümleri hesaplanmıştır. Alternatiflerin pozitif ideal çözüme olan uzaklığı tespit etmek için 5 numaralı formül, negatif ideal çözüme olan uzaklığı tespit etmek içinse 6 numaralı formül kullanılmıştır. İşlemler sonucu tespit edilen alternatifler arasındaki mesafe verileri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. 2019 Yılı İçin Alternatifler Arasındaki Mesafe Ölçüleri

Kulüpler	S*	S ⁻
Fenerbahçe	0,1111	0,1670
Galatasaray	0,1434	0,1846
Beşiktaş	0,1849	0,1269
Trabzon	0,1568	0,1119

3.6. Alternatiflerin İdeal Çözüme Olan Nispi Yakınlıkları

2019 yılı için karar noktalarında yer alan alternatiflerin ideal çözüme olan nispi yakınlığı hesaplanmıştır. Hesaplama için 7 numaralı formül kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda 2019 yılı için elde edilen ideal çözüme olan nispi yakınlık verileri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. 2019 Yılı İdeal Çözüme Nispi Yakınlıklar

Kulüpler	C
Fenerbahçe	0,6006
Galatasaray	0,5628
Beşiktaş	0,4070
Trabzon	0,4165

Elde edilen "C" değeri alternatifin ideal çözüme olan yakınlığını göstermektedir. Bu değer, 0 ile 1 arasında bir aralıkta bulunur. "C" değerinin 1'e yakın olması, alternatifin ideal çözüme yakın olduğunu ve en iyi performans sergileyen işletmeyi temsil ettiğini gösterir. Diğer taraftan, "C" değerinin 0'a yakın olması, alternatifin negatif ideal çözüme yakın olduğunu ve en düşük performansa sahip işletmeyi temsil ettiğini ifade eder.

"C" değerleri büyükten küçüğe doğru sıralandığında, en büyük "C" değerine sahip olan işletme, en iyi performansı sergileyen işletme olarak ilk sırada yer alırken, en küçük "C" değerine sahip işletme, en kötü performansı sergileyen işletme olarak en son sırada yer alır. Bu sıralama, işletmeler arasındaki performansı karşılaştırmak ve en iyi olanları belirlemek için kullanılır.

2019-2023 yılları için hesaplanan "C" değerleri ve en iyi performans sıralamaları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Yıllar İtibarıyla İdeal Çözümüne Olan Yakınlıklar ve Başarı Sıralamaları

Kulüpler	2019		2020		2021		2022		2023	
	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra	C	Sıra
Fenerbahçe	0,6006	1	0,5291	3	0,3268	4	0,7733	1	0,4846	2
Galatasaray	0,5628	2	0,6956	1	0,5353	1	0,4508	3	0,3652	3
Beşiktaş	0,4070	4	0,3253	4	0,4351	3	0,4724	2	0,5752	1
Trabzon	0,4165	3	0,5773	2	0,4478	2	0,3483	4	0,3482	4

2019 yılı verileri, 2018-2019 sezonu için elde edilen mali tablo verilerinden elde edilmiş olup, pandemi öncesi dönemi kapsamaktadır. Bu sezonda en iyi performans sergileyen kulüp Fenerbahçe, en kötü performans sergileyen kulüp ise Beşiktaş'tır.

Pandeminin yaşandığı ilk yıl olan 2020 yılı verileri 2019-2020 sezonu için elde edilen mali tablo verilerinden tedarik edilmiştir. Bu yıl pandeminin yaşandığı, yaşam kayıplarının en fazla olduğu ve pandeminin yayılımını engellemek için en katı kuralların uygulandığı yıl olmuştur. Bu dönemde alınan karar gereğince, maçlar Haziran ayına kadar iptal edilmiş, Haziran ayından sonra da seyircisiz oynanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla naklen yayın geliri ve bilet satış gelirleri azalmıştır. 2020 yılı için en iyi performans sergileyen kulüp Galatasaray, en kötü performans sergileyen kulüp ise Beşiktaş olmuştur.

2021 yılı verileri 2020-2021 sezonu için elde edilen mali tablo verilerinden elde edilmiştir. 2021 yılı, pandeminin ikinci yılını oluşturmaktadır. Bu yılda Covid-19 için aşılarda geliştirildiği, ülkelerde aşı uygulamalarının başladığı yıl olmuştur. Pandemi nedeniyle sektörlere uygulanan kısıtlamalar azaltılmış, maçlar azaltılmış seyirciyle oynanmaya başlanmıştır. Bu yılda en iyi performans sergileyen kulüp Galatasaray, en kötü performans sergileyen kulüp ise Fenerbahçe olmuştur.

2022 yılı verileri 2021-2022 sezonu için elde edilen mali tablo verilerinden elde edilmiştir. Bu yılda aşılamanın olumlu etkisiyle birlikte pandemi kontrol altına alınmış ve uygulanan tedbirlerin çoğu kaldırılmaya başlanmıştır. Bu yıl için en iyi performans sergileyen kulüp Fenerbahçe, en kötü performans sergileyen kulüp ise Trabzonspor olarak tespit edilmiştir.

2023 yılı verileri 2022-2023 sezonu için elde edilen mali tablo verilerinden elde edilmiştir. Bu yılda aşılamanın olumlu etkisinin görülmeye devam ettiği ve pandemi kısıtlamalarının tamamen kaldırıldığı yıl olmuştur. Bu yılda en iyi performans sergileyen kulüp Beşiktaş, en kötü performans sergileyen kulüp ise Trabzonspor olarak tespit edilmiştir.

4.Sonuç

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de spor sektörü içinde futbolun yeri hem futbola duyulan ilgi hem de kulüplerin gelirleri açısından her geçen gün gelişmektedir. Bu nedenle kulüplerin hem ulusal ölçekte hem de uluslararası ölçekte rekabet edebilmek, finansal performanslarını geliştirebilmek ve sürdürülebilir başarılar elde edebilmek için, yatırım harcamalarını artırma, dönem giderlerini ve maliyetlerini kontrol altında tutma, sportif ve finansal açıdan çok daha bilinçli yönetilme zorunlulukları vardır. Dolayısıyla finansal ve sportif anlamda bu bilinçte olan ve Türkiye'de faaliyet gösteren dört büyük kulüp arasında yer alan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor kulüpleri şirketleşme işlemlerini tamamlayarak, hisselerini BİST'te işlem gören şirketler arasına dahil etmişlerdir.

Bu çalışma, Türk futbol tarihinin en başarılı kulüpleri arasında yer alan ve hisseleri BİST'te işlem gören söz konusu dört büyük kulübün Covid-19 pandemi dönemindeki finansal başarı düzeylerini tespit edebilmek için kaleme alınmıştır. Bu nedenle Covid-19 pandemisinin dört büyük kulübün finansal performansına etkilerinin neler olduğunu tespit edebilmek için, TOPSIS Yöntemine göre 2019-2023 yıllarında KAP'ta yayınlanan veriler analiz edilmiştir. Analizler, Microsoft Office Excel Programından yararlanılarak yapılmıştır. Finansal performansları değerlendirmede ve karşılaştırmada birden fazla finansal karar kriterini dikkate alarak karar verme problemlerinin çözümünde kullanılan TOPSIS Yöntemi ile yapılan değerlendirme sonucunda, kullanılan sekiz adet mali oran (cari oran, nakit oranı, finansal kaldıraç, borçlanma oranı, aktif devir oranı, net kar marjı oranı, finansal rantabilite ve aktif karlılık oranı) kriterine göre 2019 yılında en iyi performans gösteren takımın Fenerbahçe, 2020 ve 2021 yıllarında Galatasaray, 2022 yılında Fenerbahçe, 2023 yılında da Beşiktaş takımının olduğu, en kötü performans gösteren takım olarak 2019 ve 2020 yıllarında Beşiktaş, 2021 yılında Fenerbahçe, 2022 ve 2023 yıllarında Trabzonspor olduğu tespit edilmiştir.

Sonuçta sözü edilen ve finansal açıdan normal dönemlerde de çok güçlü olmayan dört büyük kulübün gelir kalemlerinin (yayın gelirleri, sponsorluk gelirleri, hediye eşya satış gelirleri, reklam gelirleri, lisans gelirleri, ligde galibiyet, beraberlik ve şampiyon olmalarından kaynaklanan gelirler, Avrupa kupalarına katılım hakkı ve galibiyet gelirleri, futbolcu satış ve kiralama gelirleri gibi) artırabilmesi buna paralel olarak harcamaların ve harcamalardan kaynaklanan giderlerin (faiz, kur farkları, vade farkları gibi finansman giderlerinin) azaltılabilmesi, tüm dünyada olduğu gibi özellikle de ülkemizde "sportif başarı" ile doğrudan ilişkilidir. Sportif başarı da; bilinçli yönetim, bilinçli finansman politikalarının izlenmesi, bilinçli yatırım (özellikle futbolcu ve duran varlık edinimi çerçevesinde), bilinçli transfer, bilinçli borçlanma ve alt yapı vb. konularda izlenen politikalara endekslidir. Bu nedenle diğer işletmelerde olduğu gibi söz konusu futbol kulüplerinin de finansal olarak performanslarını (likidite, karlılık, faaliyet etkinliği gibi) artırmanın en önemli yolu, finansal ve sportif anlamda başarılı, tutarlı, sürdürülebilir ve rasyonel politikalar izlemeleri bunları da alanında profesyonel insanların öncülüğünde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu şekilde yapılan uygulamalar sayesinde işletmeler Covid 19 pandemisinde olduğu gibi beklenmedik koşulların yaşanması durumunda, finansal başarısızlıktan çok daha az etkilenecek hatta bu dönemlerde likidite gücünü doğru kullanmaları durumunda öz kaynak yapısı daha da güçlü konuma gelebilecektir. Aksi takdirde dev bütçelere sahip, yüksek marka değerine ulaşmış, gelir düzeyleri çok üst düzeyde ve alt yapısı güçlü olan futbol kulüpleri ile maliyet ve risk yönetiminde istenilen düzeyde olmayan ve kurumsallaşma anlamında sorunlar yaşayan dört büyük futbol kulübümüzün rekabet etmesi ve hatta mevcut farkı korumaları çok güçtür.

Kaynakça

- A Akyüz, Y., Bozdoğan, T. ve Hantekin, E. (2011) TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performansın Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, C.X III,S I, 73-92.
- Aslan, T. (2018). Futbol Kulüplerinin Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi: BİST'te İşlem Gören Futbol Kulüpleri Üzerine Bir Uygulama. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 11(3), 349-362.
- Behzadian, M., Otaghsara S.K., Yazdani, M. ve Joshua Ignatius, J. (2012) A State-of-The-Art Survey of TOPSIS Applications, Expert Systems With Applications, 39, 13051-13069. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.05.056>.
- Beyazgül, M., Karadeniz, E. ve İskenderoğlu, Ö. (2022). Futbol Kulüplerinin Faaliyet, Finansal ve Toplam Kaldıraç Derecelerinin Analizi: Avrupa Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (94): 91-104.
- Demirci, F. (2017) Entropi Tabanlı TOPSIS Yöntemiyle Borsa İstanbul'da İşlem Gören Futbol Kulüplerinin Sportif, Finansal ve Finansal Fair Play Performanslarının Karşılaştırmalı Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikici,S.T. & Güler,C. & Çavuşoğlu,S.B.(2021) Pandeminin Futbol Ekonomisine Etkileri Üzerine Bir Araştırma Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(4).
- Ergül, N. (2017). Spor Kulüplerinin Futboldaki Başarıları ile Spor Şirketlerinin Finansal Başarıları Arasındaki İlişkinin Test Edilmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 35, Sayı 3,95-125. DOI: 10.17065/huniibf.340696.
- Güleç, Ö. F., Arda, I. ve Bektaş, T. (2019) "Futbol Endüstrisinde Finansal Performans Analizi ve Futbol Kulübü Gelir ve Giderlerinin İncelenmesi," Presented at The 4. International Accounting Finance Auditing Conference, Edirne.
- Güngör. A ve Uzun Kocamış, T. (2018). Halka Açık Futbol Kulüplerinde Finansal Performansın Topsis Yöntemi ile Analizi: İngiltere Uygulaması. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(3), 1846-1859. doi: 10.17218/hititsosbil.450325.
- Gürkan, S. ve Aldoury, N. (2021) TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile Karşılaştırmalı Finansal Performans Analizi: Teknoloji Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt.6 Sayı.2, 225-239. DOI: 10.29106/fesa.868905.
- Karadeniz, E. ,Koşan, L. Kahiloğulları, S. (2014). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Spor Şirketlerinin Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 23 (2), 129-144.
- Karadeniz, E., & İskenderoglu, O. (2022). Futbol Kulüplerinin Finansal Performansı Ve Covid-19 Salgınının Etkisi: Avrupa Futbol Federasyonları Birliği'ne Bağlı Beş Ulusal Lig Karşılaştırması. Business and Economics Research Journal, 13(2), 299-317. <http://dx.doi.org/10.20409/berj.2022.374>.
- Konak, T., Elbir, G., Yılmaz, S., Karataş, B.M., Durman, Y. ve Düzakın, H. (2018). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Tekstil Firmalarının TOPSIS ve MOORA Yöntemi ile Analizi, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 22 (1), 11-44.
- Lezki, Ş., Sönmez, H., Şıklar, E., Özdemir, A. ve Alptekin N (2019). İşletmelerde Karar Verme Teknikleri. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3355.
- Ömürbek, V. ve Kınay, B. (2013) Havayolu Taşımacılığı Sektöründe TOPSIS Yöntemiyle Finansal

- Performans Değerlendirmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.18, S.3, s.343-363.
- Özçelik, H. ve Küçükçakal, Z. (2019) BIST'de İşlem Gören Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketlerinin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi ile Analizi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (81): 249- 270. DOI: 10.25095/mufad.510675.
- Pawłowski, J. (2020). Financial Condition of Football Clubs in The Polish Ekstraklasa. Journal of Physical Education and Sport, 20(5), 2839-2844.
- Sakınç, İ. & Açıklan, S. (2022). COVID-19'un Avrupa Futbol Kulüplerinin Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkileri: Olay Çalışması Analizi. Fiscaeconomia, 6(2), 783-807. Doi: 10.25295/fsecon.1099459.
- Samur, Musa (2021). "TFF Başkanı Özdemir: 4 Büyüklerin Şu Andaki Borçlarının Toplamı 14 Milyar Lira", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/futbol/tffbaskani-ozdemir-4-buyuklerin-su-andakiborclarinin-toplami-14-milyarlira/2124616>, (Erişim tarihi: 27.11.2023).
- Şenol, A. (2023) Covid-19 Salgını Sürecinde Borsa İstanbul'da İşlem Gören Sağlık İşletmelerinin Finansal Göstergeler ile Topsis Yöntemiyle Değerlendirilmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 22(88): 1445-1459, DOI:10.17755/esosder.1247807.
- Temel, E. ve Çakır, U. (2022). Covid-19 Salgınının Tekstil Sektöründeki İşletmelerin Finansal Performanslarına Etkilerinin TOPSIS Yöntemiyle Analizi: BİST Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(4), 1446-1466.
- Türkmen, M., & Özsarı, A. (2020). COVID-19 Salgını ve Spor Sektörüne Etkileri. International Journal of Sport Culture and Science, 8(2), 55-67.
- Uygurtürk, H. ve Korkmaz, T. (2012). Finansal Performansın Topsis Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama , Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(2), 95-115.
- Wang, T.C. ve Hsu, J.C. (2004). Evaluation of The Business Operation Performance of The Listing Companies By Applying TOPSIS Method, IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics, 1286-1291.
- Yamaltdinova, A. (2017). Kırgızistan Bankalarının Finansal Performanslarının Topsis Yöntemiyle Değerlendirilmesi. International Review of Economics and Management, 5(2), 68-87. <https://doi.org/10.18825/iremjournal.316694>.
- Zeren, F. & Gümüş, F.B. (2013). Türk ve Yabancı Futbol Takımlarının Borsa Performansları Üzerine Bir Uygulama. Çankırı Karatekin Üniversitesi, İİBF Dergisi, 3(2), 34-54.